

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА

УДК 378.011.3-051:37.013

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.20431336>

**Професійний імідж майбутнього викладача: формування та шляхи
реалізації**

Саюк Валентина Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки,
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова,
вул. Пирогова 9, м. Київ, 01601,
<https://orcid.org/0000-0003-3698-5959>

Прийнято: 17.04.2026 | Опубліковано: 30.04.2026

Анотація: У статті розглянуто проблему формування професійного іміджу майбутнього викладача закладу вищої освіти у процесі професійної підготовки, що обумовлена процесами глобалізації та цифровізації освіти, академічної мобільності, лідерства, зростанням конкуренції між закладами вищої освіти на ринку освітніх послуг. **Метою** дослідження стало теоретичне обґрунтування моделі формування професійного іміджу майбутнього викладача у процесі професійної підготовки. Для проведення дослідження використано комплекс **методів**: аналізу, синтезу, анкетування, кількісний та якісний аналіз експериментальних даних, моделювання та узагальнення, що уможливило з'ясувати суть наявної проблеми у теоретичній і практичній площинах, визначити структурні компоненти професійного іміджу викладача, обґрунтувати модель його формування та зробити висновки. За **результатами** наукового пошуку з'ясовано, що професійний імідж викладача є інтегрованою характеристикою особистості, що відображає систему цінностей,

*професійної компетентності та комунікативну культуру, здатності до самопрезентації та взаємодії в освітньому та цифровому середовищах, академічної мобільності та доброчесності, що забезпечують ефективну педагогічну діяльність і позитивне сприйняття його соціумом як фахівця; виокремлено структурні компоненти іміджу викладача: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-комунікативний, рефлексивний і цифрово-репутаційний; встановлено, що формування іміджу майбутнього викладача є послідовним, цілеспрямованим, вмотивованим і системним процесом, який послідовно здійснюється в освітньому середовищі закладу освіти у відповідно створених умовах із використанням різних форм і технологій навчання; обґрунтовано модель формування іміджу майбутнього викладача, яка складається із чотирьох інтегрованих блоків (цільового, змістового, процесуального та діагностично-результативного). **Висновки.** Формування іміджу майбутнього викладача школи є важливою складовою його професійної підготовки у закладі вищої освіти. Зазначений процес є тривалим і потребує системного підходу, тому запропонована модель дозволяє цілеспрямовано організувати освітній процес для формування позитивного професійного іміджу майбутнього викладача.*

Ключові слова: майбутній викладач, заклад вищої освіти, професійний імідж, модель формування іміджу.

The professional image of a future teacher and its formation in a higher education institution

Valentyna Saiuk,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Pedagogy, Dragomanov Ukrainian State University,
Pyrohova St. 9, Kyiv, 01601, <https://orcid.org/0000-0003-3698-5959>

Abstract. *The article examines the problem of forming the professional image of a future teacher of a higher education institution in the process of professional training, which is due to the processes of globalization and digitalization of education institutions in the market of educational services. The **purpose** of the study was to theoretically substantiate the model of forming the professional image of a future teacher in the process of professional training. A set of **methods** was used to conduct the study: analysis, synthesis, questionnaires, quantitative and qualitative analysis of experimental data, modeling and generalization, which made it possible to clarify the structural components of the teacher's professional image, substantiate the model of its formation and draw conclusions based on the results of the study. According to the **results** of the scientific search, it was found that the professional image of a teacher is an integrated characteristic of a person, reflecting a system of values, professional competence and communicative culture, the ability to self-present and interact in educational and digital environments, academic mobility and integrity, which ensure effective pedagogical activity and a positive perception of him by society as a specialist; the structural components of the teacher's image were identified: value-motivational, cognitive, behavioral-communicative, reflective and digital-reputational; it was established that the formation of the image of a future teacher is a consistent, purposeful, motivated and systemic process, which is consistently carried out in the educational environment of an educational institution in appropriately created conditions using various forms and technologies of four integrated blocks (targeted, content-based, procedural and diagnostic-resultative), was substantiated.*

Conclusions. *The formation of the image of a future schoolteacher is an important component of his professional training in a higher education institution. The specified process is long and requires a systematic approach, therefore the proposed model allows to purposefully organize the educational process for the formation of a positive professional image of a future teacher.*

Keywords: *future teacher, higher education institution, professional image, image formation model.*

Постановка проблеми. Трансформація вищої освіти України, що обумовлена процесами інтернаціоналізації та цифровізації освіти, автономією закладів вищої освіти (ЗВО), поглибленням міжнародних наукових досліджень, актуалізують проблему професійної самопрезентації та іміджу викладача. Сучасні дослідження спрямовані на переосмислення суті професійного іміджу викладача як складного феномену, що інтегрує професійні, особистісні та комунікативні характеристики.

Професійний імідж сучасного викладача розглядається у контексті педагогічної взаємодії, академічної мобільності, лідерства та конкурентоспроможності на ринку праці й освітніх послуг. Особливої значущості набуває формування іміджу саме на етапі професійної підготовки майбутніх викладачів, коли закладаються основи професійної ідентичності, педагогічної культури, індивідуального стилю науково-педагогічної діяльності. Тому пошук нових шляхів формування професійного іміджу сучасного викладача у ЗВО має важливе значення у теорії і практиці вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема професійного іміджу викладача не є новою у сучасній педагогіці та розглядається у різних ракурсах. Професійний імідж викладача як показника педагогічної майстерності розкрито у дослідженні Н. Савченко [14, с. 94-95]. Вплив комунікативної компетентності у формуванні професійного іміджу майбутнього викладача, як здатності зрозуміло передавати інформацію, спілкуватися з аудиторією у різних ситуаціях, співпрацювати з колегами та здобувати досвід майбутньої професійної діяльності, розглядає у своєму дослідженні М. Курбанова [9, с. 140-141]. На аксіологічну складову у формуванні професійного іміджу викладача звертає увагу С. Білозерська, підкреслюючи, що ціннісні орієнтації є одним із

найважливіших елементів внутрішньої структури особистості [4, с. 137]. Особливості формування професійного іміджу майбутнього викладача вищої школи з огляду на професіоналізм та педагогічний вплив на студентів розглянули Т. Поясок і О. Беспарточна [13]. Дослідниця Л. Куземко розкриває професійний імідж майбутнього педагога як важливу складову його особистісного і професійного розвитку [7]. Імідж викладача вищої школи як складову його професійно-педагогічної культури, що дає можливість сприймати його як успішну людину й професіонала, реалізованою у професійній діяльності розглядають Н. Кузьменко і Г. Варварецька [8]. Педагогічні умови формування професійного іміджу викладача ЗВО в умовах магістратури склали предмет дослідження Г. Тимошко та О. Пищик [15]. Основні етапи становлення професійного іміджу майбутнього викладача у процесі професійної підготовки розкриті у науковому доробку Ю. Бурцевої, О. Коркішко та І. Соснової. Дослідниці виокремлюють такі етапи його формування як мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рецензійний [5, с. 207-208]. О. Апостол вважає, що професійний імідж викладача ЗВО необхідно формувати у процесі вивчення окремого освітнього курсу з педагогічної іміджеології [1]. На думку Ю. Ліснєвської, розвиток іміджу педагога стає важливим чинником у напрацюванні стратегій і комунікацій у системі освіти, через співробітництво та взаємодію з учнями та громадськістю [10, с. 88].

Виділення неvirішених раніше частин загальної проблеми.

Узагальнення наявних публікацій і досліджень останніх років дає можливість зробити висновок про наявний інтерес до проблеми професійного іміджу майбутнього викладача. Однак проблема комплексного підходу до формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗВО є мало дослідженою, а також наявна певна неоднозначність щодо визначення структури іміджу та шляхів його реалізації, що підтверджує актуальність розроблення та потребу подальшого наукового обґрунтування.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження спрямована на теоретичне обґрунтування моделі формування професійного іміджу майбутнього викладача у ЗВО. Для досягнення поставленої мети було визначені наступні завдання: здійснити аналіз наукових підходів до трактування поняття «професійний імідж майбутнього викладача»; визначити зміст і структуру професійного іміджу викладача; обґрунтувати модель його формування у процесі фахової підготовки майбутніх викладачів ЗВО.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «імідж» як соціальний феномен був закріплений у масовій свідомості на усіх етапах розвитку суспільства (імідж вождя, імідж воїна, імідж нації тощо), проте як наука «іміджеологія» почала активно розвиватися лише у другій половині XX століття. Сьогодні «імідж» набуває дедалі більше соціокультурної, психологічної та економічної значущості, оскільки досліджується у межах таких наук як соціологія, педагогіка, психологія, культурологія та менеджмент.

У загальнонауковому контексті термін «імідж» розглядається як цілеспрямовано сформований образ особистості, у якому відображаються найбільш суттєві риси, які виникають у свідомості інших людей та впливають на характер взаємодії з нею [9]. У «Енциклопедії сучасної України» поняття «імідж» визначається як штучний образ, що цілеспрямовано створюється у суспільній чи індивідуальній свідомості та підсвідомості через засоби масової комунікації та психологічний вплив [6]. С. Байда вважає, що «імідж» – це цілеспрямовано створюване уявлення про внутрішній і зовнішній вигляд особистості, на який впливають сама людина, її оточення, іміджмейкери та засоби масової інформації [3, с. 21].

Із розвитком інформатизації суспільства «імідж» стає не просто «образом», на рівні емоційного сприйняття, а важливим інформаційним ресурсом і продуктом. Відтак, опора на імідж професіонала набуває важливого значення у кожній професії. Він створюється і розвивається у процесі професійної

діяльності фахівця завдяки зростанню рівня професіоналізму, авторитету, ефективному професійному спілкуванню. Особливо важливе значення професійний імідж займає у діяльності викладачів ЗВО, які здійснюють підготовку і формують імідж молодих фахівців. Як підкреслює М. Навроцька, професійний імідж викладача є важливим ресурсом, що забезпечує престиж і конкурентність кожного закладу освіти та системи освіти загалом [12, с. 171]. У науковій літературі поняття «професійний імідж викладача» розкривається як:

- сукупність зовнішніх і внутрішніх індивідуальних та професійних якостей викладача, що сприяють ефективній педагогічній діяльності [2, с. 78];
- загальне враження про фахівця, яке складається в професійному середовищі, завдяки особистісно-професійним якостям, поведінки, мовлення та зовнішнього вигляду [13, с. 253];
- образ, який формується у результаті взаємодії особистості викладача (мотиви, спрямованість, Я-концепція, знання, уміння та навички), вимог професії та цільової аудиторії (студенти, колеги, керівництво, суспільство) [11, с. 400].

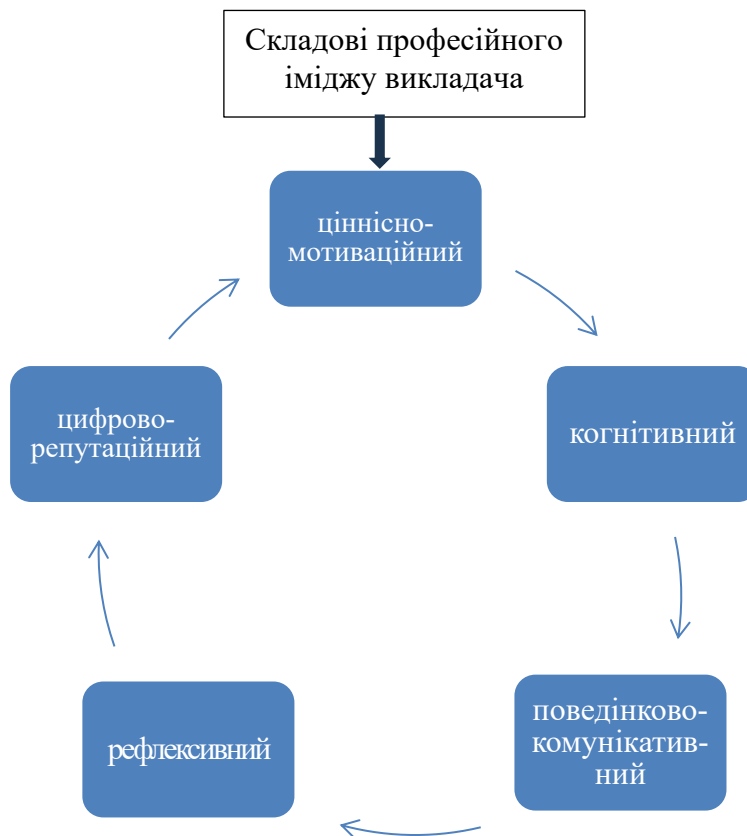
У контексті нашого дослідження поняття «професійний імідж викладача ЗВО» ми визначаємо як *інтегровану характеристику особистості, що відображає систему цінностей, професійної компетентності та комунікативної культури, здатності до самопрезентації та взаємодії в освітньому та цифровому середовищах, академічній мобільності та доброчесності, що забезпечують ефективну педагогічну діяльність і позитивне сприйняття його соціумом як фахівця*. З визначення випливає, що сучасний імідж викладача не зводиться до внутрішніх чи зовнішніх атрибутів, а охоплює цілу систему взаємопов'язаних компонентів.

У сучасних наукових дослідженнях спостерігається перехід від сприйняття образної моделі іміджу викладача до компетентісно-цифрової. Це пов'язано з тим, що професійний імідж є результатом високого рівня професійної компетентності та майстерності викладача, його особистісних якостей, а освітнє

середовище стає все більше глобалізованим. Тому у структурі професійного іміджу викладача ЗВО (рис. 1) можемо виокремити такі компоненти:

Рисунок 1.

Структура професійного іміджу викладача

Джерело: власна розробка автора

- ціннісно-мотиваційний (професійні та загальнокультурні цінності, професійна спрямованість, мотивація до саморозвитку та лідерства, педагогічні переконання);
- когнітивний (академічні та професійні знання);
- поведінково-комунікативний (культура мовлення, педагогічний такт, невербальна поведінка);
- рефлексивний (здатність до самоаналізу та самокорекції);
- цифрово-репутаційний (медіаприсутність, онлайн-репутація).

Імідж викладача ЗВО створюється у процесі його професійної, комунікативної, наукової та цифрової діяльності. Професійна діяльність викладача зосереджена на викладанні, використанні інноваційних технологій і засобів навчання, підвищенні рівня педагогічної майстерності та компетентності, розроблення навчальних програм і засобів діагностики тощо. Комунікативна діяльність пов'язана зі взаємодією студентами, колегами та академічною спільнотою. Наукова діяльність викладача спрямована на проведення наукових досліджень, публікацію та презентацію одержаних результатів, участь у наукових конференціях та проєктах, керівництво науковою роботою студентів, академічну мобільність. Цифрова діяльність викладача включає використання освітніх платформ і цифрових ресурсів, медіаресурсів і соціальних мереж для його онлайн-презентації та репрезентації ЗВО.

Для встановлення рівня сформованості професійного іміджу майбутніх викладачів ЗВО було проведено дослідження серед здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності А1 Освітні науки за такими критеріями: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, поведінково-комунікативний, рефлексивний і цифрово-репутаційний. У дослідженні брали участь 52 студенти першого курсу. Отримані результати показали, що лише 8 % респондентів мають достатньо високий рівень сформованості професійного іміджу викладача, 44 % - середній і 48 % - початковий (табл. 1).

Проведене дослідження показало, що здобувачі вищої освіти не достатньо: усвідомлюють значення професійного іміджу викладача та мають поверхові знання щодо його структурних компонентів; володіють навичками культури мовлення і невербальної поведінки; обізнані з цифровою грамотністю;

Таблиця 1

Рівні сформованості професійного іміджу майбутніх викладачів ЗВО

Рівні сформованості професійного іміджу здобувачів	Кількість респондентів	Результати дослідження (у %)
Достатньо високий	4	8

Середній	23	44
Початковий	25	48

Джерело: власна розробка автора

мотивовані до саморозвитку та лідерства. Це пояснюється тим, що тільки 4 особи безпосередньо працювали на посадах викладачів у коледжах та мали професійний педагогічний досвід. Решта здобувачів вищої освіти професійну викладацьку діяльність не здійснювали та планують займатися нею у майбутньому. З огляду на одержані результати дослідження можемо зробити висновок про недостатній рівень сформованості професійного іміджу викладача та його потребу у формуванні.

Українські дослідники Г. Тимошко та О. Пищик підкреслюють, що формування професійного іміджу майбутнього викладача є важливим завданням саме магістерської підготовки, оскільки вона забезпечує їх готовність до ефективної педагогічної діяльності. Для цього потрібно створити необхідні умови: використовувати в освітньому процесі інтерактивні форми і методи навчання, розвивати рефлексивну культуру студентів, інтегрувати цифрові технології в освітній процес, підвищувати роль професійного наставництва, приділяти увагу етичній й аксіологічній складовим іміджу [15, с. 312]. Т. Поясок і О. Беспарточна зазначають, що для формування професійного іміджу майбутнього викладача необхідно спочатку визначитися з образом іміджу, а потім на основі його аналізу та корекції працювати над ним. Робота над формуванням професійного іміджу майбутнього викладача, на їх думку, повинна включати такі етапи: мотиваційний, орієнтаційний, технологічний і презентаційний [13, с. 256].

Однак, слід зауважити, що імідж не формується спонтанно, а потребує цілеспрямованої роботи як з боку викладачів, так і студентів. Тому *формування іміджу майбутнього викладача ЗВО ми розглядаємо як цілеспрямований і вмотивований системний процес, що здійснюється в освітньому середовищі*

закладу освіти за відповідно створених умов, поетапної реалізації та використання різних форм і технологій навчання.

Для більш ефективного формування професійного іміджу викладача у ЗВО варто скористатися методом моделювання. Модель розглядається нами як цілісна система взаємопов'язаних елементів, що спрямована на поетапне та системне формування професійного іміджу майбутнього викладача у ЗВО. Застосування моделі дає можливість перейти від стихійного до цілеспрямованого формування іміджу майбутнього викладача.

Модель формування професійного іміджу майбутнього викладача складається із чотирьох інтегрованих блоків: цільового, змістового, процесуального та діагностично-результативного (рис. 2).

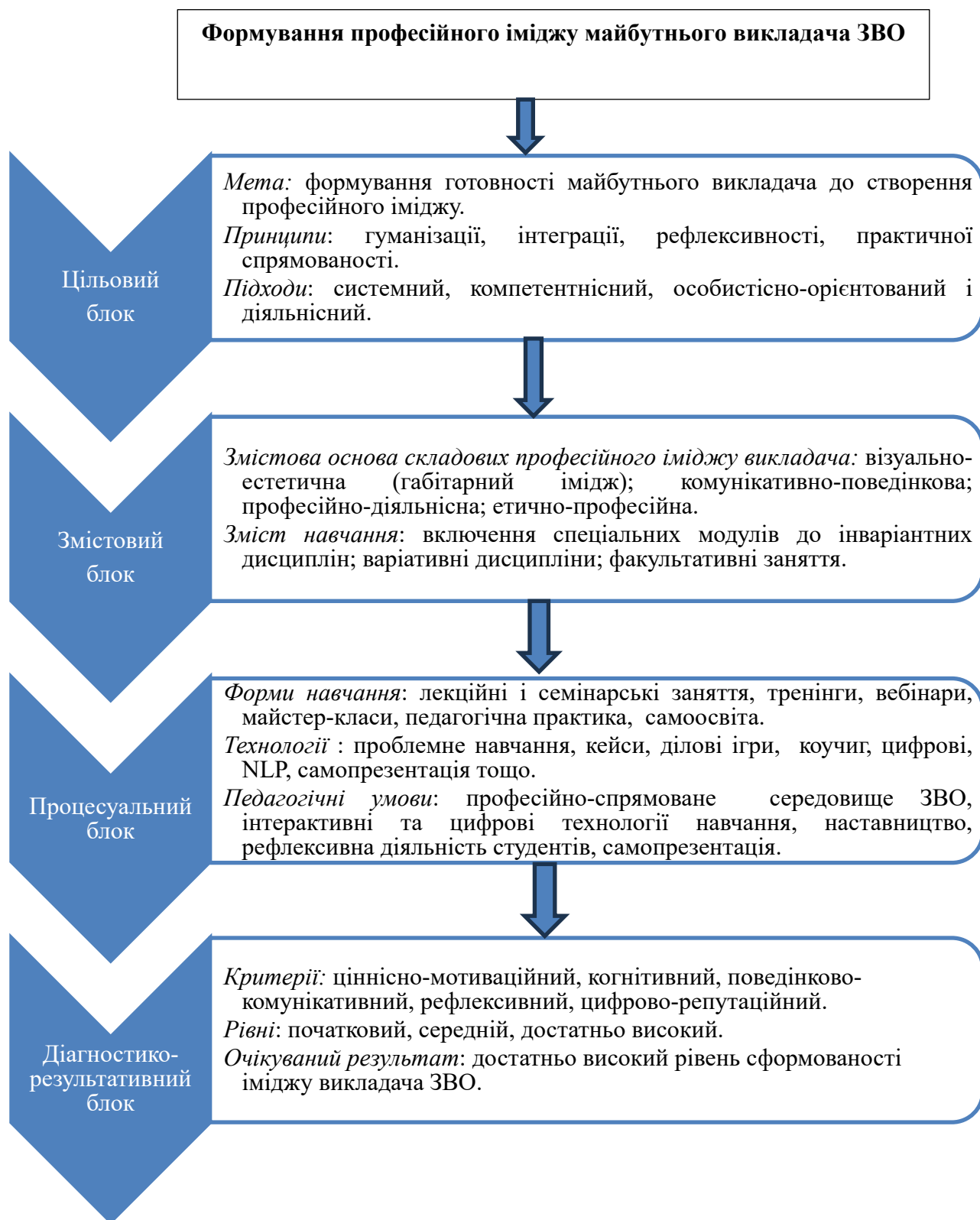
Цільовий блок відображає мету формування готовності майбутнього викладача до створення професійного іміджу на основі методологічної бази, яка включає наукові принципи (гуманізації, інтеграції, рефлексивності, практичної спрямованості) і підходи (системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований і діяльнісний).

Змістовий блок включає необхідний зміст теоретичного матеріалу, включений для вивчення складових професійного іміджу викладача, необхідних для його формування та варіанти його включення у зміст навчання майбутніх викладачів ЗВО. Ми виокремили такі змістові складові вивчення іміджу:

- візуально-естетична (габітарний імідж): культура зовнішнього вигляду, відповідність професії, невербальні засоби;

Рисунок 2

Модель формування професійного іміджу майбутнього викладача ЗВО

Джерело: власна розробка автора

- комунікативно-поведінкова (культура мовлення, володіння ораторським мистецтвом, техніка ведення дискусій);
- професійно-діяльнісна (професійна майстерність, компетентність, професіоналізм, індивідуальний стиль);
- етично-професійна складова (педагогічний такт, емпатія, цифрова гігієна та репутація в мережі).

Змістові складові вивчення іміджу можуть бути включеними до змісту інваріантних дисциплін як окремі модулі (наприклад, імідж викладача та особливості його формування, технології побудови іміджу викладача, лідерство та репутація, самопрезентація викладача тощо); як варіативні дисципліни (професійний імідж викладача, професійно-педагогічна іміджеологія, психологія іміджу тощо) та факультативні заняття.

Процесуальний блок є найбільш динамічною частиною моделі, що описує за допомогою яких форм, технологій і педагогічних умов реалізується процес формування іміджу у майбутнього викладача. На нашу думку, найбільш ефективними формами навчання, необхідними для формування професійного іміджу майбутніх викладачів є лекційні та семінарські заняття, тренінги, вебінари, майстер-класи, педагогічна практика та самоосвіта. Серед технологій навчання варто виокремити проблемне навчання, кейси, ділові ігри, коучинг, цифрові, NLP, самопрезентація.

Реалізувати поставлену мету формування іміджу майбутнього викладача можливо при дотримання таких педагогічних умов: створення професійно-спрямованого середовища ЗВО, використання інтерактивних технологій навчання, наставництва, інтеграції цифрових технологій в освітній процес, розвитку рефлексивної діяльності студентів та самопрезентації.

Діагностико-результативний блок є заключним у моделі та дозволяє порівняти одержані результати з поставленою метою у формуванні іміджу майбутнього викладача. Він включає критерії (ціннісно-мотиваційний,

когнітивний, поведінково-комунікативний, рефлексивний, цифрово-репутаційний) та рівні сформованості іміджу викладача ЗВО (початковий, середній, достатньо високий).

Отже, розроблена модель є цілісною, структурованою та методологічно обґрунтованою системою, яка відображає логіку, зміст і механізми цілеспрямованого впливу на формування професійного іміджу майбутнього викладача у ЗВО. Вона інтегрує чотири взаємопов'язані блоки (цільовий, змістовий, процесуальний і діагностико-результативного), які забезпечують поетапну реалізацію поставленої мети.

Висновки. Професійний імідж викладача є важливою інтегрованою характеристикою особистості, яка відображає ефективність і якість його педагогічної діяльності та позитивне сприйняття соціумом як фахівця і людини. Формування професійного іміджу майбутнього викладача є послідовним цілісним процесом, який включає цільовий, змістовий, процесуальний та діагностично-результативний етапи та потребує створення професійно-спрямованого середовища ЗВО, застосування інтерактивних технологій навчання, наставництва, інтеграції цифрових технологій в освітній процес, розвитку рефлексивної діяльності студентів та їх самопрезентації.

Перспективи подальших наукових розвідок убачаються в експериментальній перевірці ефективності моделі та розробленні методичного забезпечення формування професійного іміджу майбутнього викладача в умовах цифровізації та глобалізації освіти.

Список використаних джерел

1. Апостол О. В. Професійний імідж викладачів закладів вищої освіти як проблема педагогічної теорії та практики. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2019. Вип. 72. Т. 1. С. 27-31.

2. Бабич М., Вітвицька С. Педагогічна культура викладача вищого навчального закладу. *Модернізація вищої освіти в Україні і за кордоном*: зб. наук. праць. Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 77-80.
3. Байда С. П. Психологічні чинники формування позитивного іміджу молодого викладача педагогічного закладу вищої освіти : монографія. Умань : Візаві, 2020. 161 с.
4. Білозерська С. І. Аксіологічні основи формування професійного іміджу майбутнього педагога. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Психологія*. 2022. №2. Т. 33 (72). С. 133-138.
5. Бурцева Ю., Коркішко О., Соснова І. Формування професійного іміджу майбутнього викладача як складова його професійної підготовки. *Збірник наукових праць «ЛЮГОС»*. 2022. №9. С. 206-208.
6. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-13264> (дата звернення 26.03. 2026).
7. Куземко Л. Формування іміджу педагога як складника його особистісно-професійного розвитку. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. №71. Т. 2. С. 127-131.
8. Кузьменко Н., Варварецька Г. Імідж-образ викладача закладу вищої освіти як складова професійно-педагогічної культури. *Педагогіка*. 2020. № 2 (12). С. 27-31.
9. Курбанова М. Ш. Формування професійного іміджу майбутнього фахівця освітніх, педагогічних наук у закладах вищої освіти: комунікативний аспект. *Імідж сучасного педагога*. 2024. № 2 (215). С. 137-143.
10. Лісневська Ю. Формування іміджу сучасного педагога як чинник підвищення ефективності публічного управління в освіті. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. №2 (7). С. 82- 90.

11. Лугова В. М., Чумак Г. М. Напрями удосконалення іміджу викладача закладу вищої освіти. *Young Scientist*. 2020. №3 (79). С. 399-404.
12. Навроцька М. М. Внутрішній образ як невід’ємна складова професійного іміджу педагога. *Педагогічний альманах*. 2015. Вип. 27. С. 170-175.
13. Поясок Т. Б., Беспарточна О. І. Формування позитивного іміджу майбутнього викладача вищої школи як складова його професійної підготовки. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія*. 2020. №2 (20). С. 251-258.
14. Савченко Н. Професійний імідж викладача як складова його педагогічної майстерності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2018. №17. С. 91-96.
15. Тимошко Г., Пищик О. Формування професійного іміджу майбутнього викладача вищої школи у процесі магістерської підготовки. *Вісник*. 2025. №31 (187). С. 311-316.